

**ÉRETTSÉGI VIZSGA • 2016. október 20.**

# **FILOZÓFIA**

## **KÖZÉPSZINTŰ ÍRÁSBELI ÉRETTSÉGI VIZSGA**

## **JAVÍTÁSI-ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ**

**EMBERI ERŐFORRÁSOK MINISZTERIUMA**

---

**A rész (30 pont)****1. feladat****Összesen 5 pont** (feladatonként 1–1 pont)

| <b>Korszakok</b>            | <b>A mű betűjele</b> |
|-----------------------------|----------------------|
| 1) Ókori filozófia          | C                    |
| 2) Középkori filozófia      | E                    |
| 3) 16-17. századi filozófia | D                    |
| 4) 18. századi filozófia    | B                    |
| 5) 19. századi filozófia    | A                    |

**2. feladat****Összesen 10 pont** (feladatonként 1–1 pont)

1. B
2. A
3. B
4. C
5. A
6. C
7. B
8. A
9. C
10. C

**3. feladat****Összesen 5 pont** (állításokként 1–1 pont)

| <b>Állítások</b>   | <b>Igaz</b> | <b>Hamis</b> |
|--|-------------|--------------|
| 1. A tárgyaknak kell igazodniuk az ember megismerő képességéhez. Ezt a szemléletmódbeli váltást nevezi „kopernikuszi fordulatnak”. | <b>X</b>    |              |
| 2. Minden tudásunk kizárólag a tapasztalatból ered.  |             | <b>X</b>     |
| 3. A tér és az idő a priori szemléleti formák.   | <b>X</b>    |              |
| 4. Ismereteket csak a „magában való dolog világaról” szerezhetünk, amely tapasztalatilag és gondolatilag is megismerhető.          |             | <b>X</b>     |

|   |  |          |
|---|--|----------|
| 5. A szintetikus ítéletekben az alany fogalma magában foglalja az állítmány fogalmát. |  | <b>X</b> |
|---|--|----------|

**4. feladat****Összesen 10 pont** (feladatonként 1–1 pont)

| <b>Platón</b> | <b>Arisztotelész</b> | <b>Descartes</b> | <b>Kant</b> | <b>Nietzsche</b> |
|---------------|----------------------|------------------|-------------|------------------|
| A, B, D       | E, K                 | H                | C, F, G     | I                |

**B rész** (feladatonként 35 pont = 70 pont)

Összefoglaló táblázat az értékelési szempontokról:

| <b>Szempontok</b>                | <b>Pontszám</b> |
|----------------------------------|-----------------|
| Problémaérzékenység              | 10              |
| Szövegértelmezési készség        | 10              |
| Filozófiatörténeti tájékozottság | 4               |
| Argumentáció                     | 7               |
| Nyelvi megformálás               | 4               |
| <b>Összesen</b>                  | <b>35</b>       |

**Várható tartalmi elemek****1. szövegrészlet**

**Értelmezze Arisztotelésznek az „erkölcsi erényről mint középhatárról” alkotott felfogását!**

Arisztotelész etikájának a középpontjában a jó élet, a boldogság áll, amely az emberi lélek erények szerinti cselekvésének a folyamataként értelmezhető. Az erényeknek két csoportja különíthető el: az erkölcsi (jellemérenyek) és az értelmi erények. Arisztotelész az erkölcsi erényt a lélek kiválóságaként, az akarat elhatározására vonatkozó lelki alatként, és két szélsőséges érzelmek közötti középként definiálja. Túlzásról, hiányról és középhatárról az érzelmek és a cselekvések terén is beszélhetünk. A nemes lelkű adakozás mint középhatár (erény) esetében a túlzás a tékozlás, a hiányosság a fősvénység. „Középen” nem mértani középet kell érteni, hanem „önmagunkhoz viszonyított középet”, amely saját adottságainkhoz és a konkrét helyzethez képest határozható meg. Vannak azonban olyan cselekvések és érzelmek, például a lopás vagy a káröröm, amelyek már magukban véve is rosszak, velük kapcsolatban nem beszélhetünk középhatárról. Az erkölcsi erények mellett a helyes cselekvéshez szükségünk van értelmi erényekre (nem közép jellegűek): bölcsességre (a tudományos értelem erénye) és okosságra is (a megfontoló értelem erénye).

## 2. szövegrészlet

**„Mindaz, amit egész világosan és elkülönítetten belátok, igaz is.” Mutassa be a szöveg alapján azt a gondolati utat, amely során Descartes eljutott az igazság kritériumához!**

Descartes gondolati kiindulópontja a „módszeres kétely”, melynek segítségével minden korábban szerzett és igaznak vélt ismeretét átvizsgálva jut el a bizonyosságig, a filozófia első elvének és az igazságkritériumnak a megfogalmazásáig. Mindent elvetendőnek ítél, amihez a kételkedésnek csak az árnyéka is férhet, először az érzékeink megbízhatóságát kérdőjelezi meg érzéki csalódásainkra hivatkozva, majd amellettt érvel, hogy még a geometria legegyszerűbb tárgyaira vonatkozóan is tévedhetünk, továbbá nincs kritériumunk az álom és az ébrenlét közötti különbségtételre sem. A kételkedés egy gondolkodó tudat létezésére utal, így jut el a keresett bizonyossághoz, a filozófia első elvének a megfogalmazásához: a „gondolkodom, tehát vagyok” tétel. Érvelése összekapcsolja a gondolkodást és a létezést, azonban kizárólag csak az öntudat/önreflexió létét állítja. A „mi vagyok én” kérdést megvizsgálva az én létezésének egyetlen cáfolhatatlan bizonyítékát a gondolkodásban látja, amely nem függ tértől, időtől és anyagi természetű dolgoktól. Mi győz meg egy tétel igazságáról és bizonyosságáról? Öntudata meglétét egészen világosan átlátja, ebből arra következtet, hogy általános szabályként elfogadhatjuk, hogy az igazság kritériuma a *világos és elkülönített (clare et distincte) belátás*.

## 3. szövegrészlet

**„Mondja hát akaratotok: az embert fölülmuló ember legyen értelme a földnek!”  
Mit értett Nietzsche az embert fölülmuló ember fogalmán?**

Az *Így szólt Zarathustra* című mű előljáró beszédének megadott részletében Zarathustra tízévi magányos elmélkedés után tér vissza az emberek közé, hogy megossza velük a gondolatait. A piactéren összegyűlt tömegnek mondja el az *embert fölülmuló emberről* szóló tanítását, amelynek értelmezése elválaszthatatlan a nietzschei filozófia főbb fogalmainak a kontextusától, az Isten haláláról, az eddigi értékek átértékelésének és a hatalom akarásának a gondolataitól. Nietzsche felfogása szerint az embernek a földi létezésben magának kell meghaladnia önmagát, át kell vennie az élete feletti irányítást és magának kell megalkotnia az életéhez szükséges értékeket. (A keresztény hagyományban az ember Isten képmása, az értékek az érzékfeletti világból származnak, a túlvilág az igazi létezés szférája.) Az „Isten meghalt” kijelentése egy korszak végét, és valami újnak a kezdetét is jelenti. Az érzékfeletti világból származó eddigi értékek életellenesek, az érzéki világban zajló élet, a test leértékelődött. A túlvilág eltűnésével az ember visszazuhan a földi létbe, rá vár a feladat, hogy újragondolja önmagát. Az ember önfelülmúlásához (Übermensch), az új értékek alkotásához belső, teremtő erőre van szükség („mondja hát akaratotok”). A piactéren lévő tömeg azonban nem érti meg Zarathustra tanítását, kinevetik őt, és helyette az embereket szórakoztató kötéláncost akarják látni.